

**FRISKOLEN I
STARREKLINTE**

Starreklinte, august 2011

UNDERVISNING

i

faget

DANSK

Indholdsfortegnelse:

Dansk	
1. Generelt for faget dansk.....	3
2. Formål for faget dansk.....	4
3. Slutmål	5
Det talte sprog.....	5
Det skrevne sprog – læse.....	5
Det skrevne sprog – skrive.....	5
Sprog, litteratur og kommunikation.....	6
4. Beskrivelser og trinmål – synoptisk opstillet for faget	7
Udviklingen i undervisningen på 1. og 2. klassetrin samt trinmål efter 2. klassetrin.....	7
Udviklingen i undervisningen på 3. og 4. klassetrin samt trinmål efter 4. klassetrin.....	8
Udviklingen i undervisningen på 5. og 6. klassetrin samt trinmål efter 6. klassetrin.....	9
Udviklingen i undervisningen på 7., 8. og 9. klassetrin samt trinmål efter 9. klassetrin.....	10
5. Folkeskolens afsluttende prøver i faget	12

1. Generelt for faget dansk

Vi begynder skoleåret ved at niveau- og standspunktsteste eleverne på alle klassetrin. Derigennem fastlægges den enkelte elevs individuelle faglige niveau, således at vi gennem undervisningen kan øge og videreudvikle den enkelte elevs faglighed og indsigt i faget dansk. Antallet af lektioner i dansk overstiger derfor det påbudte timetal med 40 lektioner årligt.

Allerede fra 1. klasse står al undervisning mål med og lever fuldt ud op til de retningslinjer, som er beskrevet i Undervisningsministeriets *Fælles Mål*, herunder trin- og slutmål, hvorfor det som slutmål tilstræbes, at alle elever aflægger Folkeskolens Afgangsprøve, FSA (9. klasse) eller Folkeskolens 10.-klasse-prøve, FS10 (10. klasse). Skolen udarbejder selv læse- og undervisningsplaner indenfor faget.

Indtil 7. klasse bliver eleverne løbende niveautestet gennem skoleåret. Fra 7. klasse afholdes der 3 terminsprøver fordelt over skoleåret, for at give eleverne rutine i en prøvesituation.

Hvis en elev på en klasselærers indstilling/henvisning ønsker at få klarlagt elevens niveau, prøves denne i en diagnosticerende stave- eller læsetest. Dette kan gennemføres hen over skoleåret af specialundervisningslæreren. Såfremt vurderes, at eleven har behov for hjælp i faget, søges der naturligvis støtte hertil.

En målrettet undervisning sker på baggrund af den enkelte elevs faglige, sociale og kulturelle niveau, hvor lærerne er særlig opmærksomme på de mangler, som ses blandt eleverne.

Opgavernes type vælges eller udarbejdes af en sådan karakter, at de bibringer den enkelte elevs fremgang på en måde, hvor eleven får lyst til egen indlæring.

Undervisningen omfatter elementer fra fagene geografi, historie, samfundsfag og religion. I danskfaget indgår også seksualvejledning.

Det prioriteres højt at udvikle den enkeltes anlæg indenfor kreativitet, fantasi og selvstændighed.

For at opnå en optimal undervisning/indlæring anvendes en række pædagogiske og fagdidaktiske værktøjer herunder traditionel klasseundervisning på tavlen, projektarbejder, individuel- og gruppearbejder, hvor computeren indgår som naturligt arbejdsredskab. Hver elev har en computer med opkobling til Internettet stillet til rådighed i undervisningen.

2. Formål for faget dansk

Formålet med undervisningen i dansk er at fremme elevernes oplevelse af sproget som en kilde til udvikling af personlig og kulturel identitet, der bygger på æstetisk, etisk og historisk forståelse.

Stk. 2. Undervisningen skal fremme elevernes lyst til at bruge sproget personligt og alsidigt i samspil med andre. Eleverne skal styrke deres bevidsthed om sproget og udvikle en åben og analytisk indstilling til deres egen tids og andre perioders udtryksformer. De skal opnå udtryks- og læseglæde og øge deres indlevelse og indsigt i litteratur og anden fiktion.

Stk. 3. Undervisningen skal give eleverne adgang til det nordiske sprog- og kulturfællesskab.

3. Slutmål for faget dansk

Efter 9. /10. klassetrin

Det talte sprog

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- tale forståeligt, klart og varieret i en form, der passer til situationen
- udtrykke fantasi, følelser, tanker, erfaringer og viden i en sammenhængende og disponeret form
- bruge kropssprog og stemme i en form, der passer til situationen
- bruge hjælpemidler til støtte for mundtlig fremstilling, fx tavle og overheadprojektor
- lytte aktivt i samtale og være åbne og analytiske, når de vurderer deres egen og andres mundtlige fremstilling
- lytte til norsk og svensk med forståelse.

Det skrevne sprog - læse

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at:

- læse sikkert og hurtigt med forståelse og indlevelse
- bruge forskellige læsemåder, der er afpasset læseformål, genre og medie
- fastholde det væsentlige af det læste i mundtlig og skriftlig form
- forholde sig åbent og analytisk til tekster fra forskelligartede medier
- opnå og vise indsigt i forskelligartede teksters og teksttypers egenart og virkemidler
- forstå og bruge forskellige trykte og elektroniske kildetyper (tekster, billeder og lyd) målrettet og kritisk, herunder udvælge, - bearbejde og sammenfatte det væsentlige i teksten i forhold til læseformål
- læse norske og svenske tekster med forståelse.

Det skrevne sprog - skrive

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- skrive forståeligt, klart og varieret i en form, der passer til situationen

- udtrykke fantasi, følelser, tanker, erfaringer og viden i en sammenhængende og disponeret form
- styre skriveprocessen fra ide til færdig tekst
- anvende og forholde sig til korrekt sprog, retstavning og tegnsætning i egne og andres tekster
- anvende layout så tekst og billeder understøtter kommunikationen
- skrive en læselig, personlig, rytmisk håndskrift med passende hastighed og skrive på computer med hensigtsmæssig skriveteknik
- indgå i dialog om egne og andres skriftlige fremstillinger
- bruge informationsteknologi til at organisere, tydeliggøre og præsentere information til en bestemt målgruppe
- fastholde det væsentlige af det, de læser, hører og ser.

Sprog, litteratur og kommunikation

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- gøre rede for sproget som handlemulighed og anvende det i en form, der passer til situationen
- tilegne sig kundskaber om sprog og sprogbrug, bl.a. bevidsthed og viden om sprogformer, om sproglig stil og korrekthed samt om sprogets virkemidler, funktion og opbygning
- have indsigt i sprog, teksters og forskelligartede mediers æstetik og gøre rede for samspillet mellem sprog, indhold, genre og situation
- opleve og lære om dansk litterær og kulturel tradition og udvikling, bl.a. gennem kendskab til folkeviser, Ludvig Holberg, Adam Oehlenschläger, N.F.S. Grundtvig, Steen St. Blicher, H. C. Andersen, Herman Bang, Henrik Pontoppidan, Johannes V. Jensen, Martin Andersen Nexø, Tom Kristensen, Karen Blixen, Martin A. Hansen, Peter Seeberg og Klaus Rifbjerg*
- gøre rede for og vurdere etiske, æstetiske og historiske aspekter i tekster og andre udtryksformer
- fortolke, vurdere og perspektivere ældre og nyere dansk og udenlandsk litteratur samt sagprosa og andre udtryksformer på baggrund af såvel umiddelbar oplevelse som analytisk fordybelse
- gøre rede for litterære genrer, fremstillingsformer, fortælleteknikker og virkemidler og anvende dem i en form, der passer til situationen
- tilegne sig kundskaber om trykte og elektroniske medier, billedkunst, film og drama og udtryksformernes sprog og æstetik
- anvende informationsteknologi til lyd- og billedforløb i fiktive og ikke-fiktive udtryksformer og multimedier i en form, der passer til situationen
- søge forskellig slags information og anvende den bevidst i en form, der passer til situationen.

* Der henvises til: Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om formålet med undervisningen i folkeskolens fag og obligatoriske emner med angivelse af centrale kundskabs- og færdighedsområder (slutmål) og trinmål, der træder i kraft den 1. august 2005, idet det understreges, at det gælder alene for elever, der går i 1. til 7. klasse i skoleåret 2005/06 og senere. Fra skoleåret 2006/07 omfatter reglen tillige elever der går i 8. klasse, fra skoleåret 2011 08 endvidere elever i 9. klasse, og fra skoleåret 2008/09 gælder reglen alle folkeskolens klassetrin.

4. Beskrivelser og trinmål - synoptisk opstillet for faget

Udviklingen i undervisningen på 1. og 2. klassetrin	Trinmål efter 2. klassetrin
<p>Det talte sprog</p> <p>Undervisningen tager udgangspunkt i elevernes umiddelbare sproglige forudsætninger.</p> <p>Der skabes situationer, hvor eleverne opdager og oplever sprogets mange muligheder, fx samtaler, gruppearbejde, rollelege og fortællinger. I arbejdet med det talte sprog fokuseres der på stemmeføring og på muligheder i kropssproget.</p> <p>Eleverne udfordres til at referere og fortælle egne oplevelser og viden, som bl.a. er tilgængelig gennem forskellige medier.</p> <p>Gennem hele forløbet er lærerens oplæsning af forskellige teksttyper central for udviklingen af elevernes lytteforståelse.</p> <p>Mod slutningen af forløbet kan lette norske og svenske tekster inddrages.</p>	<p>Det talte sprog</p> <ul style="list-style-type: none"> • bruge talesproget i samtale, samarbejde og fremførelse • fortælle, hvad de er optaget af, og udtrykke sig i genrer som referat, fortælling, oplæsning og drama • tale med om kropssprog og stemme som udtryksmiddel • bruge hjælpemidler, når de fortæller og dramatiserer • lytte aktivt.
<p>Det skrevne sprog – læse og skrive</p> <p>Der tages udgangspunkt i elevernes forudsætninger med læsning og skrivning.</p> <p>Elevernes læse-skriveudvikling klarlægges løbende med henblik på tilrettelæggelse af aktiviteter, som kontinuerligt giver dem mulighed for at udvikle disse færdigheder.</p> <p>Der arbejdes med bogstavernes navn, form og lyd, først i bogstav-lydrelaterede lydrette ord og efterhånden i vanskeligere ord. I dette arbejde inddrages forskellige sanser.</p> <p>Eleverne læser korte, vedkommende tekster, og fokus er først på sikkerheden i læsningen af de enkelte ord og på forståelsen af teksten.</p> <p>Højtlesning bruges til at træne læsefærdigheden, fx pålæsning eller læsning i mindre grupper.</p> <p>Forskellige stave- og læsefremgangsmåder, lydstavning, stavelsesdeling, rytmisk stavning, ordbilleder, bogstavkombinationer etc. præsenteres og trænes.</p> <p>Forventninger til tekstens indhold opbygges gennem læsning og iagttagelse af tekstens overskrifter og illustrationer og bruges til støtte for læseforståelsen. Forskellige gætteteknikker anvendes for at forstå det læste.</p> <p>Elevernes oplevelse af, at skrift både har en praktisk funktion og er en kilde til gode oplevelser opmuntres i det daglige møde med lette tekster og skriveopgaver. De udfordres gennem teksterne, opgavernes forskellighed og den respons, som de modtager.</p> <p>Eleverne bør skrive meget; i starten uden krav om formel korrekthed, men efterhånden som de magter alfabetet, stilles der højere krav om korrekthed i det skrevne.</p> <p>I begyndelsen er det vigtigt, at bogstavernes form og særkende indlæres gennem hyppig skrivning i hånden, men efterhånden som eleverne bliver fortrolige med bogstaverne, veksles der mellem skrivning i hånden og på computer.</p>	<p>Det skrevne sprog - læse</p> <ul style="list-style-type: none"> • læse ukendte, lette og alderssvarende tekster uden hjælp - både fag- og skønlitteratur • vise et sikkert kendskab til bogstavernes form, lyd og kombinationer • bruge forskellige elementære læsestrategier • læse forberedte tekststykker op • lytte til andres oplæsning af tekster udtrykke deres egen forståelse af tekster • gengive tekster i dramatisk form • læse med forståelse og genfortælle handlingen i en tekst. <p>Det skrevne sprog - skrive</p> <ul style="list-style-type: none"> • skrive i enkle fiktive genrer som historie og eventyr • skrive enkle tekster om egne oplevelser samt skrive ud fra fantasi, billeder og læste tekster • skrive berettende • skrive kronologisk • stave til lydrette og hyppige ord i egne tekster • navngive dokument, bruge overskrift og skrive brødtekst • skrive de små og store trykbogstaver i håndskrift • skrive på computer • lytte til andres tekster og læse egne tekster op i mindre grupper • forholde sig skriftligt ved at tegne og skrive logbog og beskeder.
<p>Sprog, litteratur og kommunikation</p> <p>Der bygges på elevernes erfaringer med hverdagssprog og børnelitteraturens sprog i arbejdet med en forståelse af at tekster er sprog bestående af udtryk og indhold.</p> <p>Forskelle mellem det talte og det skrevne sprog opdages og erfares gennem sproglige og skriftlige og mundtlige fortællinger.</p> <p>Gennem hele forløbet skal der arbejdes systematisk med sproget. Lege, rollespil, samtaler osv. der støtter både den sproglige opmærksomhed og forståelsen af teksterne, præsenteres.</p> <p>Fra skolestarten arbejdes der med ældre og nyere børnelitteratur, hvor eleverne møder og forholder sig til den fiktive verdens univers. Eleverne oplever, sanser og udfolder sig, når de lever sig ind i personer og deres miljø.</p> <p>Der lægges vægt på den frie samtale om litterære tekster med udgangspunkt i elevernes egne oplevelser og forståelser af teksterne. Efterhånden anvendes enkle litterære og faglige grundbegreber i samtalen.</p> <p>Andre udtryksformer som film og billeder, indgår i arbejdet, og allerede fra begyndertrinnet kan eleverne arbejde med små, overskuelige lyd-, billed- og videooplysninger.</p> <p>Eleverne opmuntres til at spørge og få svar på spørgsmål. De bruger ordbøger og leksikon tilrettelagt for alderstrinnet.</p>	<p>Sprog, litteratur og kommunikation</p> <ul style="list-style-type: none"> • bruge sproget som middel til konfliktløsning, underholdning og formidling af viden og være opmærksomme på sprogets poetiske funktion, bl.a. rim og remser • tale med om samspillet mellem sprog, genre, indhold og situation • være opmærksomme på sprog, sprogbrug og sprogrigtighed i deres egne og andres tekster • kende enkle sproglige virkemidler • vide at sprog er opbygget af ord og sætninger, og at der er forskellige ordklasser • vide at der er forskel på det talte og det skrevne sprog • vide at der er forskel på gamle dage kan være forskellige fra vores tids tekster • forstå at tekster og andre udtryksformer kan udtrykke holdninger og værdier • samtale om tekster og andre udtryksformer ud fra deres umiddelbare oplevelse og forståelse • kende forskellen mellem fiktion og ikke-fiktion • tale med om hovedindhold, tid, sted og handling i tekster og andre udtryksformer • udtrykke sig i enkle produktioner med billeder, lyd og tekst samt i dramatisk form <p>finde information i forskellige medier.</p>

Beskrivelse af udviklingen i undervisningen på 3. og 4. klassetrin	Trinmål efter 4. klassetrin
<p>Det talte sprog</p> <p>Samtalen bruges i forskellige sammenhænge som meningsudveksling, vidensdeling og konfliktløsning, og løbende fokuseres der på elevernes aktive deltagelse i disse situationer.</p> <p>Der arbejdes med lytteaktiviteter og efterligning for at udvikle elevernes bevsthed om egen tale og udtale.</p> <p>Efterhånden skelnes de forskellige formdlings-genrer fra hinanden, og eleverne gør erfaringer med tilrettelæggelsen, disponeringen og måden at præsentere forskelligt stof på.</p> <p>Rollespil og dramatisering benyttes både i forbindelse med litteraturopgaver og eksemplificering af konkrete sociale situationer. Virkemidlerne diskuteres og evalueres efterfølgende.</p> <p>På skift prøver eleverne at være ordstyrer i en gruppe- eller klassesamtale, og det drøftes, hvad der fungerer godt i en debat.</p> <p>I sammenhæng med aktuelle temaer inddrages norsk og svensk tekst og tale, fx på bånd, cd og film med mulighed for at arbejde med såvel teksternes udsagn som forskelle og ligheder i de talte sprog.</p>	<p>Det talte sprog</p> <ul style="list-style-type: none"> • bruge talesproget i samtale, samarbejde, diskussion, fremlæggelse og fremførelse • udtrykke sig mundtligt i genrer som referat, kommentar, fortælling, oplæsning, interview og drama og oplyse om fagligt stof • give mundtligt udtryk for fantasi, følelser, erfaringer og viden • bruge kropssprog og stemme som udtryksmiddel • bruge visuelle hjælpemidler • lytte aktivt og følge op med spørgsmål • fungere som ordstyrer i en mindre forsamling • forstå lette norske og svenske tekster og andre udtryksformer.
<p>Det skrevne sprog – læse og skrive</p> <p>Efter at den overvejende del af eleverne har 'knækket koden' i læsning, arbejdes der nu målrettet med læseforståelse, sikkerhed, automatisering og gradvis øget hastighed. Gennem præsentation af meget og alsidigt læsestof og gennem god tid til læseaktiviteter opmuntres elevernes læselyst og daglige læsning i skolen og i fritiden.</p> <p>Samtalen om det læste er en vigtig kilde til at give eleverne øget læselyst, og i denne forbindelse læses tekster på både af lærere og elever.</p> <p>Undervisningen indeholder præsenteret om af skøn- og faglitterære tekster af stigende omfang og sværhedsgrad.</p> <p>I forbindelse hermed introduceres og øves fiktionslæsning og faglig læsning. Elevernes begyndende bevsthed om, at forskellige læseformål kræver forskellige læsemåder, udvikles.</p> <p>Skriveudviklingen og læseudviklingen supplerer hinanden gennem hele forløbet. Der bygges videre på elevernes begyndende kendskab til genrer, fremstillingsformer, syntaks, staveregler og ortografi. Elevernes viden og bevsthed på disse områder udvikles gennem arbejdet med de tekster, de læser og skriver.</p> <p>Det er vigtigt, at elevernes lyst til at skrive fastholdes. Samt der arbejdes der grundigt og differentieret med respons og korrekturlæsning, således at deres sproglige formuleringsevne og retskrivning stadig styrkes.</p> <p>I den procesorienterede skrivning i forskellige genrer anvendes brainstorming og mindmaps, og andres respons på både form og indhold bruges i tekstarbejdet.</p> <p>I forbindelse med elevernes skriftlige arbejde øves den sammenbundne grundskrift og deres færdighed i at bruge nogle af computerens mange muligheder.</p> <p>Lette og korte norske og svenske tekster inddrages i trykt form, som undertekster på film eller ved it-baseret kontakt. Både med henblik på indholdsforståelse og fokus på sproglige ligheder og forskelle.</p>	<p>Det skrevne sprog - læse</p> <ul style="list-style-type: none"> • læse sikkert og med god forståelse • læse skøn litteratur og faglitteratur, der er skrevet for aldersgruppen • oversigtslæse og punkt læse • fastholde hovedindholdet i en tekst ved hjælp af understregning og referat • læse op og gengive egne og andres tekster i dramatisk form • læse lette og korte norske og svenske tekster. <p>Det skrevne sprog - skrive</p> <ul style="list-style-type: none"> • skrive i fiktive og ikke-fiktive genrer • skrive sammenhængende om oplevelser, erfaring, fantasi, viden og følelser • skrive refererende, beskrivende og berettende • skrive kronologisk ud fra indsamlet stof • følge lydregler i egen stavning samt bruge substantiver, verber og adjektiver i korrekt bøjningsform i egne tekster • bruge ordbog, der angiver bøjningsformer • bruge nyt afsnit, sætte punktum og spørgsmålstegn samt markere replikker i egne tekster • bruge illustrerende billeder i egne tekster • skrive sammenbundet, letlæselig grundskrift • skrive på computer med passende hastighed • give respons på andres tekster og modtage respons på egne tekster efter vejledende spørgsmål • bruge skrivning som hjælpemiddel i andre sammenhænge som logbog og dagbog.
<p>Sprog, litteratur og kommunikation</p> <p>Elevernes lydhørhed over for sprogets nuancer og deres opmærksomhed og nysgerrighed over for sproglige fænomener stimuleres, og gradvist opstår behovet for at bruge faglige termer om sproget.</p> <p>Samtidig med at der eksperimenteres med sprogets muligheder, indgår sproglære i stigende omfang i arbejdet med sprogbrug og sprogrigtighed. Det omfatter bl.a. ordvalg og betydning, syntaks, ordklasser og bøjningsformer. Kravene til forståelse af det talte og det skrevne sprogs forskellighed og til en differentieret anvendelse vokser.</p> <p>Arbejdet med litterære tekster foregår i større eller mindre fortolkningsfællesskaber. Forudsætningen for dette arbejde er et indgående kendskab til teksten opnået gennem elevernes egen læsning, oplæsning eller genfortælling. Tekstarbejdet kan fx tage udgangspunkt i elevernes umiddelbare undren og nysgerrighed og i åbent formulerede spørgsmål med efterfølgende dialog. Litterære grundbegreber inddrages i takt med at behovet for præcise beskrivelser opstår.</p> <p>Arbejdet med andre udtryksformer foregår med voksende krav til forståelse af form og indhold, og de forskellige genrers grundbegreber præsenteres og anvendes.</p> <p>Eleverne bør præsenteres for et bredt udvalg af tekster og andre udtryksformer - fiktive og ikke-fiktive - i forskellige hoved- og undergenrer og fra forskellige peroder.</p> <p>Der undervises i hensigtsmæssig og kritisk søgning af informationer både på biblioteket og på internettet.</p>	<p>Sprog, litteratur og kommunikation</p> <ul style="list-style-type: none"> • bruge sproget som middel til konfliktløsning, overtalelse, underholdning og formidling af viden og kende til sprogets poetiske funktion • udtrykke kendskab til samspelet mellem sprog, genre, indhold og situation • forholde sig til sprog, sprogbrug og sprogrigtighed i deres egne og andres tekster • kende brugen af sproglige virkemidler • vide, hvad en sætning er, og kende til forskellige ordklasser • kende forskelle og ligheder mellem det talte og det skrevne sprog • vide at litteratur fra forskellige tider kan afspejle den tid, den er blevet til i • vide at tekster og andre udtryksformer kan afspejle forskellige tiders holdninger og værdier, og kunne sammenligne med deres egne værdier • samtale om tekster og andre udtryksformer både ud fra umiddelbar oplevelse og forståelse og ud fra elementært kendskab til faglige begreber • kende forskellige genrer inden for fiktion og ikke-fiktion • kende til og kunne tale med om genre, hovedindhold, tid, sted og handling i tekster og andre udtryksformer i samspil med andre udtryksformer i billeder, lyd og tekst i små produkter samt i dramatisk form • søge information på forskellige måder.

Beskrivelse af udviklingen i undervisningen på 5. og 6. klassetrin	Trinmål efter 6. klassetrin
<p>Det talte sprog</p> <p>Erfaringerne fra de tidligere forløb med forskellige mundtlige genrer anvendes og udfoldes yderligere i dette forløb. Der eksperimenteres med den mundtlige fremstilling ud fra læste tekster og egne produkt oner. I samspil hermed gøres eleverne fortrolige med de særlige genrekendetegn.</p> <p>Der arbejdes med at udvikle elevernes udtale, artikulat on og stemmeføring.</p> <p>Eleverne udfordres til at anvende fantasi, tanker, erfaringer og følelser relevant gennem varierede opgaver i mundtlig fremstilling.</p> <p>Det hensigtsmæssige i anvendelsen af de forskellige sproglige udtryk og virkem dler – herunder kropssprog – drøftes med eleverne.</p> <p>Eleverne øves i at være aktivt lyttende og i at stille relevante spørgsmål – både til indhold og form, således at dialogen kvalificeres og kommer i centrum. I forbindelse med møder og fremlæggelser øves eleverne i at lede forløbet.</p> <p>Norsk og svensk tale, fx på bånd, cd og film, inddrages i tematiske forløb, eller de gøres til genstand for fokusering på ligheder og forskellige i de sproglige udtryk.</p>	<p>Det talte sprog</p> <ul style="list-style-type: none"> • bruge talesproget forståeligt og klart i samtale, samarbejde, diskussion, fremlæggelse og fremførelse • udtrykke sig mundtligt i genrer som referat, kommentar, argumentation, debat, informat on, fortælling, oplæsning, interview, forespørgsel og drama og oplyse om fagligt stof • udtrykke fantasi, følelser, tanker, erfaringer og viden i sammenhængende mundtlig form • bruge kropssprog og stemme som udtryksmiddel afpasset efter genre • bruge hjælpem dler, der støtter kommunikationen, bl.a. stikord og plancher • lytte aktivt og følge op med analytiske og vurderende spørgsmål • fungere som mødeleder, der styrer og konkluderer i en mindre forsamling • forstå lette norske og svenske tekster og andre udtryksformer og kende til nogle ligheder og forskelle mellem nabosprogene.
<p>Det skrevne sprog – læse og skrive</p> <p>Arbejdet med at automatisere læseprocessen fortsættes med fokus på træning i høj læsehastighed. Læsemåden tilpasses tekstens egenart og læseformålet. Gennem inspiration og t d til kontinuerlig læsning af et større antal værker af passende længde udvikles elevernes læsefærdigheder.</p> <p>Eleverne præsenteres fortsat for meget varieret og stadigt mere krævende læsestof – både skønl iterært og fagligt, fx i litteraturhistorie. Der læses i fællesskab i klassen og på egen hånd.</p> <p>De fælles tekster læses meget grundigt - oplæsning, gennemgang af centrale ord og begreber, elevernes egen omhyggelige læsning og efterfølgende behandling og fortolkning.</p> <p>Bearbejdningen af tekstens form og indhold foregår skriftligt eller gennem samtaler. Der bruges fx notater, læselogbog og grafiske modeller til at udvikle elevernes overblik og tekstindsigt.</p> <p>Norske og svenske tekster af passende sværhedsgrad inddrages i trykt form, som filmundertekst eller via nettet, fx elektronisk kontakt med norske og svenske elever. Teksterne læses med henblik på forståelse, sproglig iagttagelse af enkle ligheder og forskelle mellem de tre nabosprog.</p> <p>Der stilles stadig større korrekthedskrav til elevernes retstavning, tegnsætning og sprogrigtighed. I per oder kan stavningen trænes intensivt og differentieret, og det er vigtigt, at eleverne oplever, at arbejdet med sproglig korrekthed også er en funkt onel del af skrivearbejdet. Brug af ordbog og stavekontrol trænes regelmæssigt i både læsning og skrivning.</p> <p>Eleverne stilles over for varierede skriveopgaver i forskellige genrer og af forskelligt omfang. De trænes i indiv duelt eller fælles at indsamle baggrundstof og bearbejde det fra notater til færdig tekst. Undervejs i forløbene arbejdes der med varieret respons for at udvikle en forståelse for disponeringen og redigeringen af en tekst.</p> <p>Korrekturlæsning af både egne og andres tekster indgår som en aktivitet, både når der skrives egne tekster, og når der arbejdes med andres. Korrekturlæsningen kan have sigte på både den ortografiske og den indholdsmæssige del.</p> <p>Både korte og mere omfattende skriftlige arbejder kan med fordel ske som med- og gendigtning af læste tekster.</p> <p>Elevernes grundskrift udvikles. Der arbejdes med at gøre skriften letlæselig og rytmisk, og der fokuseres på skrivehastigheden. Samtidig arbejdes der med hensigtsmæssig skriveteknik på computeren og med at anvende dens forskellige redskaber i forbindelse med layout af tekster og andre udtryksformer.</p>	<p>Det skrevne sprog - læse</p> <ul style="list-style-type: none"> • læse sikkert og med passende hastighed i både skønlitterær og faglig læsning • bruge forskellige læsemåder - oversigtslæse, punktlæse og nærlæse • fastholde det væsentlige i en tekst ved hjælp af understregning, referat og resumé • læse op og gengive egne og andres tekster i dramatisk form • læse lette norske og svenske tekster. <p>Det skrevne sprog - skrive</p> <ul style="list-style-type: none"> • skrive i fiktive og ikke-fiktive genrer • skrive sammenhængende om oplevelser, erfaring, fantasi, viden og følelser i en kronologisk form • skrive refererende, beskrivende, berettende, kommenterende og argumenterende • indsamle stof og disponere et indhold samt skrive fra dé til færdig tekst • bruge substantiver, verber, adjektiver og pronominer i korrekt bøjningsform i egne tekster • bruge regler for sammensætninger • bruge ordbogens opslagsdel samt stavekontrol og autokorrektur på computer • bruge nyt afsn t, sætte punktum, spørgsmålstegn og komma samt markere replikker i egne tekster • bruge illustrerende billeder i egne tekster, så det passer til tekstens kommunikation • skrive en sammenbundet, letlæselig, rytmisk håndskrift med passende hastighed • skrive på computer med hensigtsmæssig skriveteknik • give respons på andres tekster og modtage respons på egne tekster efter vejledning • bruge skrivning bevidst som hjælpem ddel i andre sammenhænge som logbog, hurtigskrivning og notater.
<p>Sprog, litteratur og kommunikation</p> <p>Der eksperimenteres fortsat med sproget i forskellige sammenhænge. Både i korte og enkle fremførelser, fx dagens reklame, digt, v ts eller ord, og i længere og sammenhængende forløb. Opmærksomheden på sproglige virkemidler - både i det talte og det skrevne sprog - knyttes til stoffet og udtrykket i de forskellige præsentationer.</p> <p>Sproglære indgår med øget anvendelse af grammatiske udtryk i arbejdet med sprogbrug og sprogrigtighed. Anvendelsen af faglige termer, fx syntaks og ordklasser, knyttes også gennem forløbet til beskrivelsen af sprog.</p> <p>For blandt andet at støtte tegnsætningen arbejdes der med sætningens led, forbinde og forskellen på hel- og ledsætninger.</p> <p>I arbejdet med de forskellige litterære genrer er analyse, fortolkning og perspektivering nøglebegreber, og hen over forløbet fokuseres der på fortroligheden med anvendelsen af disse.</p> <p>Der veksles mellem arbejdet med enkelttekster, forfattere, temaer, motiver,</p>	<p>Sprog, litteratur og kommunikation</p> <ul style="list-style-type: none"> • bruge sproget som m ddel til konfliktløsning, overtalelse, underholdning, argumentation, form dling af v den samt manipulatio n og have viden om sprogets poetiske funkt on • udtrykke v den om samspillet mellem sprog, genre, indhold og situatio n • vise indsigt i sprog, sprogbrug og sprogrigtighed i deres egne og andres tekster • kende betydningen af sproglige virkemidler • skelne mellem hel- og ledsætninger, kende de vigtigste sætningsled og have v den om forskellige ordklasser og deres funkt on i sproget • kende forskelle og ligheder mellem det talte og det skrevne sprog • kende til i tteraturens foranderlighed gennem tiderne og til, at i tteraturen afspejler den tid, den er blevet til i • finde udtryk for værdier både i andres udsagn og i tekster og andre udtryksformer fra forskellige tider

<p>genrer og per oder.</p> <p>Sikkerheden i at skelne væsentligt fra uvæsentligt i tekstarbejdet konsolideres gennem samtaler i klassen eller i mindre grupper.</p> <p>Elevernes perspektivering af stoffet til andre tekster og øvrige udtryksformer samt til deres egen verden sættes efterhånden i fokus.</p> <p>De ikke-fiktive genrer – både tekster og andre udtryksformer - kobles med forståelse af kommunikationsforholdene, og efterhånden bearbejdes de med sigte på en bevidsthed om både sprog, form og indhold.</p> <p>I dette forløb trænes eleverne i kr. tisk at søge informat on på biblioteket og via internettet i sammenhæng med opgaver, der skal løses. Informat onskanalerne sammenlignes, og eleverne vurderer, hvilke der bedst opfylder formålet.</p> <p>Produktion af video, lyd og billede strækker sig i per oder over længere, sammenhængende tid og knyttes til bearbejdningen af disse genrer. I forløbet produceres eksempler på både fiktive og ikke-fiktive genrer.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • fortolke, perspektivere og forholde sig til tekster samt andre udtryksformer ud fra umiddelbar oplevelse og begyndende analytisk forståelse i samspil med andre • kende forskellige genrer inden for fiktion og ikke-fiktion • gøre rede for genre, hovedindhold, kommunikation, komposition, fortælleforhold, fremstillingsform og temaer i tekster og andre udtryksformer i samspil med andre • udtrykke sig i billeder, lyd og tekst i forskelligartede produktioner samt i dramatisk form • søge informat on på forskellige måder samt forholde sig til resultaterne.
---	---

Beskrivelse af udviklingen i undervisningen på 7., 8. og 9. klassetrin	Trinmål efter 9. klassetrin
<p>Det talte sprog</p> <p>Samtaler i mindre grupper og debatten i klassen fortsætter som en væsentlig mulighed for at dele viden og erfaring og for at drøfte både faglige og sociale problemstillinger.</p> <p>Krav om tydelighed, artikulation og varietet i den mundtlige fremstilling understreges og trænes gennem oplæsning, rollespil og præsentationer.</p> <p>Undervisningen fokuserer på, at eleverne tilegner sig erfaringer med og stadig større viden om de mundtlige genrer. Forventningerne øges til hensigtsmæssige valg af udtryksformer og hjælpemidler, fx præsentationer med hjælp af computer, video og lyd.</p> <p>Undervejs i forløbet evalueres såvel formidlingen som udbyttet af forskellige mundtlige fremstillinger. Dette kan gøres ved samtale og ved refleksioner i logbog.</p> <p>I forbindelse med selvstændige projekter trænes mundtlige henvendelser til andre, fx ved telefonsamtale og interviews.</p> <p>Norsk og svensk talesprog, fx på bånd, cd, film og tv, anvendes, hvor det er relevant i forløb og aktuelle situationer. I forbindelse hermed fokuseres der på sproglige ligheder og forskelle i betydning, udtale og intonation.</p>	<p>Det talte sprog</p> <ul style="list-style-type: none"> • bruge talesproget forståeligt, klart og varieret i samtale, samarbejde og diskussion • vælge den mundtlige genre, der passer bedst til situationen • fremlægge og formidle stof med indsigt i, hvilken form der passer til situationen, og hvilke hjælpemidler der bedst støtter hensigten • udtrykke fantasi, følelser, tanker, erfaringer og viden i en sammenhængende og disponeret form • bruge kropssprog og stemme som udtryksmiddel afpasset efter genre og kommunikationssituation • bruge hjælpemidler, der støtter kommunikationen, og gøre sig fri af manuskript • lytte aktivt og forholde sig åbent, analytisk og vurderende til andres mundtlige fremstilling • fungere som mødeleder, der styrer og konkluderer • forstå norsk og svensk i store træk og have kendskab til ligheder og forskelle mellem nabosprogene.
<p>Det skrevne sprog – læse og skrive</p> <p>Elevernes selvstændige læsning udvikles kontinuerligt, så de læser stadigt mere krævende tekster med god forståelse og læseoplevelse, sikre og automatiserede læsefærdigheder og passende hastighed.</p> <p>Eleverne bør læse et større antal værker af passende sværhedsgrad og god kvalitet. Der skabes situationer, hvor det er rart at læse, og hvor det læste har en vigtig funktion for eleverne i undervisningen og i deres samtale med hinanden.</p> <p>Der tilrettelægges forløb, hvor eleverne i samarbejde med læreren ud fra deres individuelle læsestandpunkt drøfter læsevaner og læseinteresser. Der arbejdes med forskellige læsestrategier, læsemåder, forståelsesformer og læsehastigheder.</p> <p>Elevernes kendskab til det litterære sprog og dets begrebsverden udvikles gennem arbejdet med fælles skønlitterære og danskfaglige tekster.</p> <p>Fælles tekster læses grundigt, således at også elevernes ordforråd fortsat udvikles med god ordforståelse samt sikker og automatiseret ordforkodning.</p> <p>Bearbejdningen af de fælles tekster foregår med vægt på fortolkende, kreativ og kritisk forståelse af forskellige genrer. Eleverne skal læse forberedte, centrale tekstudsnit op i forbindelse hermed.</p> <p>I arbejdet med de faglige tekster øves især mundtlige og skriftlige bearbejdningsformer, der sætter eleverne i stand til at tilegne sig tekstens indhold.</p> <p>Norske og svenske tekster indgår i trykt form, via nettet og som filmundertekster, hvor det er relevant i forløb og aktuelle situationer. På baggrund heraf iagttages skriftsproglige ligheder og forskelle med hensyn til betydning, ortografi og sproghistorie.</p> <p>I vekselsvirkningen mellem læse- og skrivearbejde benytter eleverne logbog, mindmap og notater til dels at fastholde deres refleksioner over det læste og til at forberede kommende skriveopgaver.</p> <p>Eleverne tilrettelægger i stigende grad selv skriveprocessen fra idéfase til færdig tekst. Det indebærer, at de udfordres i deres valg af genre i forhold til skriveformål.</p> <p>I skriveforløbene, som foregår både fælles og individuelt og med skiftende vejledning, indgår responsfaser, redigering og korrekturlæsning.</p> <p>Skrivearbejdet tilrettelægges ud fra vekslende formidlingsgenrer og med henblik på at skrive i et forståeligt, sikkert, klart og varieret sprog.</p> <p>Ordbogen og stavekontrollen anvendes i skriveprocessen, og der arbejdes fortsat</p>	<p>Det skrevne sprog - læse</p> <ul style="list-style-type: none"> • læse sikkert og med passende hastighed i både skønlitterære og faglig læsning • benytte varierende læsemåder afpasset efter formålet - oversigtslæsning, punktlæsning og nærlæsning • fastholde det væsentlige i en tekst ved hjælp af understregning, mindmap, referat, resumé og notater • læse op og gengive egne og andres tekster i fortolkende og dramatisk form • læse norske og svenske tekster. <p>Det skrevne sprog - skrive</p> <ul style="list-style-type: none"> • vælge den fiktive eller ikke-fiktive genre, der passer bedst til skriveformålet • skrive sammenhængende, klart og forståeligt om fantasi, følelser, tanker, erfaringer og viden i en form, der passer til situationen • skrive refererende, beskrivende, berettende, kommenterende, argumenterende og reflekterende. • indsamle stof og disponere et indhold på en måde, der fremmer hensigten med kommunikationen • styre skriveprocessen fra idé til færdig tekst • forholde sig til formel sproglig korrekthed i egne og andres tekster • bruge regler for sammensætninger og afledninger i egne og andres tekster • bruge ordbogens opslagsdel og indholdsdel og bruge stavekontrol og autokorrektur på computer • bruge nyt afsnit, sætte tegn og markere replikker i egne tekster • anvende layout og bruge billeder i deres egne tekster, så det fremmer tekstens kommunikation • skrive en læselig, personlig, rytmisk håndskrift med passende hastighed • skrive på computer med hensigtsmæssig skriveteknik • give respons på andres tekster og modtage respons på egne tekster • bruge skrivning bevidst og reflekterende som hjælpemiddel i

<p>med sproglig v den og bev dsthed, retstavningsregler samt sprogrigtighed.</p> <p>Der undervises fortsat i personlig håndskrift og brug af forskellige manuelle, grafiske virkem dler, fx kalligrafi, vignet og grafisk plancheudformning.</p> <p>Eleverne skriver og tilrettelægger flere og flere tekster på computeren, der også anvendes til søgning af information.</p>	<p>andre sammenhænge som logbog, hurtigskrivning og notater.</p>
<p>Sprog, litteratur og kommunikation</p> <p>Eleverne undersøger i stigende grad på eget i tiativ sammenhængen mellem sprog, tekst, genre, indhold og situat on i forskellige mundtlige og skriftlige genrer.</p> <p>De faglige termer benyttes i både i tekstarbejdet, i den mundtlige fremstilling og i oplæg til deres egne produkt oner af tekster og andre udtryksformer.</p> <p>Kravene til et klart og forståeligt skriftsprog øges, og der arbejdes med at opnå sikkerhed i stavning og tegnsætning samt med udvikling af variat on i udformningen af forskellige teksttyper.</p> <p>L tterære grundbegreber, som eleverne har tilegnet sig i de første forløb, anvendes med stigende sikkerhed i deres individuelle og fælles tekstarbejde. Det forløber fra valg af tekster og andre udtryksformer over analyse- og tolkningsarbejde til efterfølgende fremlæggelse for andre med perspektivering og udveksling af tanker.</p> <p>I det treårige forløb arbejdes der varieret med hele fagets bredde. Således skal eleverne møde mange genrer af både ældre og nyere oprindelse i faglige og tværfaglige sammenhænge.</p> <p>Elevernes produkt oner varieres og kan ud over de gængse skriftlige genrer omfatte synopsis, manuskript, drejebog og produktionsplan. Desuden arbejdes i produktive sammenhænge med dramaturgi, kendskab til virkemidler og forskellige genrers stilræk.</p> <p>Elevernes erfaringer med selv at redigere, fx i interview, v deo og lyd, har stor betydning for deres forståelse af mediernes muligheder og begrænsninger. Samtidig fremmer det deres forståelse af, at video, tv og film altid er redigeret virkelighed.</p> <p>I arbejdet med søgning og anvendelse af søgningsresultater fokuseres der i stigende grad på kildeangivelse og kildekritik.</p>	<p>Sprog, litteratur og kommunikation</p> <ul style="list-style-type: none"> • bruge og gøre rede for sproget som m ddel til konfliktløsning, overtalelse, underholdning, argumentation, manipulation, formidling af v den samt sprogets poetiske funkt on • gøre rede for samspillet mellem sprog, tekst, genre, indhold og situat on • forholde sig analytisk og vurderende til sprog, sprogbrug og sprogrigtighed i deres egne og andres tekster • gøre rede for betydningen af sproglige virkem dler og bruge dem • kende forskellige sætningstyper og sætningsled samt ordklasserne og deres funkt on i sproget • anvende v den om l tteraturens foranderlighed gennem t derne og om, at l tteraturen afspejler den tid, den er blevet til i • kende til det danske sprogs udvikling og mangfoldighed • vurdere og perspektivere værdier og værdiforestillinger i andres udsagn samt i tekster og andre udtryksformer fra forskellige tider • fortolke, vurdere og perspektivere tekster og andre udtryksformer ud fra såvel umiddelbar oplevelse som analytisk forståelse • kende forskellige genrer og deres blandingsformer inden for fiktion og ikke-fikt on • gøre rede for genre, kommunikation, kompos tion, fortælleforhold, fremstillingsform, tema og motiv, sprog og stil samt meningen i tekster og andre udtryksformer selvstændigt og i samspil med andre • udtrykke sig i billeder, lyd og tekst i såvel enkle som mere komplekse produktioner i en form, der passer til situat onen, samt i dramatisk form • søge informat on på forskellige måder og i forskellige medier samt vælge den informationskilde, der er mest hensigtsmæssig.

5. Folkeskolens afsluttende prøver i faget dansk

For elever på 9. klassetrin afsluttes undervisningsforløbet med en afsluttende prøve i faget, hvor eleverne prøves i læsning, lytning, retskrivning, skriftlig fremstilling samt mundtlig prøve – Folkeskolens Afgangsprøve.

Elever på 10. klassetrin kan i faget lade sig indstilling til Folkeskolens Afgangsprøve (9. klasse) eller Folkeskolens 10.-klasse-prøve (10.klasse).

For information om folkeskolens afsluttende prøver i faget dansk klik på nedenstående link:

<http://us.uvm.dk/grundskole/proeverogevaluering/documents/dansk081106.pdf>